

Leeskring bibliotheek Rumst – 21 oktober 2013

Nicole Krauss

De geschiedenis van de liefde

Amsterdam: Anthos, 2005. 289 p.

Oorspronkelijke titel: *The History of Love* (2005)
vert. Rob van der Veer

De auteur

Nicole Krauss is een Amerikaans auteur geboren op 18 augustus 1974 in Manhattan, New York City. Geboren uit Engels-Amerikaanse ouders, woonde ze als kind op Long Island. Haar grootouders van moederszijde kwamen uit Duitsland en Oekraïne voor ze verhuisden naar Londen. Haar grootouders van vaderszijde waren geboren in Hongarije en Polen en emigreerden later naar New York. In 1992 begon ze haar studie Engels aan de Stanforduniversiteit. Zij won een beurs voor de universiteit van Oxford waar ze haar master haalde en in 1997 behaalde ze nog een master in kunstgeschiedenis. Ze debuteerde in 2002 met het boek *Man walks into a room* dat veel succes kende, maar de meeste waardering kreeg ze voor het boek *The history of love* uit 2005 dat vertaald werd in meer dan 35 talen. In 2004 huwde ze met de auteur Jonathan Safran Foer. Ze woont met man en twee kinderen in Brooklyn, New York.

Bibliografie

- Man komt kamer binnen (*Man Walks Into a Room*, 2002)
- De geschiedenis van de liefde (*The History of Love*, 2005)
- Het grote huis (*Great House*, 2010)

Verder publiceerde Nicole Krauss ook verhalen.

Het verhaal

Een boek *De geschiedenis van de liefde* dat 60 jaar geleden in het Jiddisch geschreven werd in Polen, duikt in het Spaans op in New York en brengt drie personages samen in een nieuw verhaal. De 80-jarige Leo Gursky, de schrijver van het Jiddische verhaal, probeert te overleven in New York en gaat zijn eenzaamheid op vele manieren te lijf, terwijl hij zijn einde voelt naderen. Gursky schreef het boek voor zijn vriendinnetje Alma Mereminski, die voor W.O. II, zwanger van hem, uit Polen vertrok naar de V.S. en daar trouwde met een ander. Hij denkt dat het manuscript van zijn boek verloren is gegaan. De 14-jarige Alma Singer (ze werd genoemd naar de Alma in het boek) heeft zeven jaar geleden haar vader verloren en probeert haar eenzame moeder te koppelen aan de onbekende man die haar opdracht gaf *De geschiedenis van de liefde* te vertalen uit het Spaans. Tegelijk probeert ze haar broertje 'Vogel', die psychisch zwaar aangegrepen is door het verlies van zijn vader (en zijn moeder), bij de realiteit te houden. De derde persoon is Svi Litvinoff, hij nam het manuscript van zijn jeugdvriend Leo Gursky mee toen hij uit Polen naar Chili vluchtte om het te bewaren tot die het zou ophalen.

Litvinoff's vrouw Rosa heeft Gursky gezegd dat het manuscript verloren is gegaan in een overstroming, maar Svi heeft het boek zelf vertaald in het Spaans en uitgegeven om zijn geliefde Rosa te veroveren. Fragmenten uit het filosofisch getinte boek waarin alle vrouwen Alma heten zijn ook opgenomen in de roman.

Dit ene boek heeft de levens van verschillende mensen beïnvloedt en tussen de lezers ontstaan verbindingen -in het boek over het boek- die hen dichter bij elkaar brengen.

Autobiografische elementen

Het boek wordt door Krauss opgedragen aan haar grootouders, allen oost-europese joden. "Ik ben eerder een instinctief dan een beredeneerd schrijver, wat ervoor zorgt dat ik in mijn privéleven graaf om de attitudes van mijn personages te ontdekken. Misschien heeft die thuisloosheid wel iets te maken met mijn grootouders die alle vier gevlucht zijn voor het nazisme, uit Neurenberg, Polen (uit Slonim, deze grootmoeder heette Mereminski), Wit-Rusland en Hongarije. Het waren toen nog kinderen of jonge volwassenen en ze werden voorgoed van hun familie geïsoleerd. Ze dienden in Engeland of Amerika een nieuw leven te beginnen. (...) Door die voorgeschiedenis was ik er me als kind vlug van bewust dat een thuis niet iets vanzelfsprekends was en dat die zomaar opeens vernietigd kon worden. (...) Het verbaast me dan ook niet dat mijn personages nergens wortel willen schieten en psychologisch voorbestemd zijn om voor altijd wandelende joden te zijn." (*Interview Marnix Verplancke, De Morgen 8 juni 2005*)

Waardering van recensenten

Het boek was onmiddellijk een internationaal succes en is vertaald in 35 talen.

"De geschiedenis van de liefde ontroert, vervoert en doet grinniken. En –het ultieme criterium- dat soms alle drie tegelijk. (...) De schrijfster heeft haar materiaal volledig onder controle en voert de lezer soeverein naar haar apotheose." *Hans Bouman in De Volkskrant, 17/06/2005*

"Krauss vertelt een nodeloos ingewikkeld verhaal en ze heeft er ook erg veel woorden voor nodig. Te langzaam ontvouwt zich de keten van relaties en bijna-ontmoetingen, te gepolijst sentimenteel zijn de herinneringen van Leo Gursky." *Maartje Somers in NRC Handelsblad, 24/06/2005*

"De geschiedenis van de liefde is een boek om van te houden. Om stapelverliefd op te worden en minstens twee keer te herlezen voor je aan iets anders begint." *D.J. Arensman in Het Parool, 23/06/2005*

"De geschiedenis van de liefde is een ingenieus, aangrijpend en intens mooi boek." *Marnix Verplancke in De Morgen, 8/06/2005*

"Krauss vertelt met De geschiedenis van de liefde niet alleen het troostrijke verhaal van liefde, trouw en vergeving, haar roman zegt ook iets over de overlevingskracht van literatuur, zeker van literatuur die uit liefde geschreven is." *Marja Pruis in De Groene Amsterdammer, 27/05/2005*

Waardering van de leeskring

Er was over het algemeen een grote waardering voor het boek. Het verhaal van Leo Gursky en de verwijzingen naar de Joodse geschiedenis maakten het boek aangrijpend, terwijl de humor, de poëzie en de ontroering die uit zijn taal spraken het geheel op een hoger plan brachten. Ook de stem van Vogel werd als echt ervaren. Toch waren er veel -eerder negatieve- opmerkingen te horen over de opbouw van het boek, die kwam als te gekunsteld over. Menig lezer verloor het overzicht in de chaos en moest terugbladeren, wat het leesplezier verminderde. Toch waren er enkelen die het boek zeker wilden herlezen.

Opbouw

Het boek lijkt zeer geconstrueerd in elkaar te zitten, maar de schrijfster zegt dat het bedacht en geschreven is zoals de huidige volgorde in het boek en zonder vooraf bedachte schema's. Het verhaal ontstond vanuit het boek zelf, het een riep het andere op, als reactie op actie. De jonge stem van Alma Singer is een reactie op de stem van de oude Leo Gursky. Afwisselend komen drie zeer verschillende stemmen aan bod (Leo Gursky, Alma Singer en een verteller over Litvinoff) met aan het einde nog twee korte fragmenten van het broertje Vogel.

Tussen de stemmen die aanvankelijk weinig met elkaar te maken hebben ontstaan verbandingen die de personages en de gebeurtenissen dichter bij elkaar brengen als puzzelstukjes in een puzzel die pas op de laatste pagina ineen valt.

Tijd

Aanwijzingen over de tijd worden slechts karig gegeven. Gursky is geboren op 18 augustus 1920, hij schreef drie boeken voor zijn 21^e = 1941. 57 jaar na die tijd begint hij opnieuw te schrijven aan een tweede boek = 1998. Hij werkt hier enkele jaren aan, dus het vermoedelijke jaartal waarin de laatste ontwikkelingen zich afspeelen is 2000.

Alma Mereminski is getrouwd in 1942. Alma Singer is 14, bijna 15 jaar, in de zomermaanden dat ze op zoek gaat naar de waarheid achter het boek.

Plaats en ruimte

De roman speelt in New York, waar Joden voor 13% deel uitmaken van de bevolking. Leo Gursky woont in Grand Street 504 in de Lower East Side van Manhattan. Alma woont ook in New York.

Het verhaal over het Poolse verleden van Leo Gursky en de dood van zijn familie en vrienden verwijst naar de progroms in nazi-Duitsland : "70% of Slonim's Jews had been killed in a single Nazi operation (9000 on 14 November 1941). The second mass murder of 8000 Jews took place in 1942." (*Wikipedia*)

Perspectief en verteller

Er zijn vier vertelstemmen in het huidige boek. Leon Gursky en Alma Singer zijn twee ik-vertellers die vanuit hun perspectief en hun kennis hun verhaal vertellen. Ook broertje Vogel Singer voegt dagboekfragmenten toe. Het verhaal van Zvi Litvinoff is het enige dat wordt verteld door een alwetende verteller, waardoor hij het minst levend wordt. De verteller weet alles over Zvi zelfs zijn toiletgewoonten komen ter sprake.

Personages

Leo Gursky (symbool = hart) is het sterkste personage van het boek. Hij is de auteur van de oorspronkelijke *De geschiedenis van de liefde* dat hij schreef uit liefde voor de jonge Alma Mereminski. Aan het einde van een leven waarin hij alles verloren heeft, oog in oog met de dood, is Gursky sterk genoeg om zijn eigen eenzaamheid en overlevingsdrang met zelfspot gade te slaan. Hij is in hart en nieren een schrijver en gebruikt zijn rijke fantasie (zie p. 146: Bruno heeft eens gezegd...) om zijn weerbaarheid in het leven te verhogen. Hij schrijft opnieuw een boek, *Woorden voor alles*, dat hij zijn zoon stuurt. Zijn stopwoorden: 'En toch.' en 'Maar.'

Alma Singer (symbool = kompas) is een jong, vrij geïsoleerd meisje van 15 jaar aan het begin van haar leven. Zij heeft al jong haar vader verloren, is erg bezorgd om haar moeder die zich niet over dit verlies heen kan zetten en over haar ongelukkige broertje die ze vanuit haar fantasie een vader beschrijft die hij zich wenst. Zij probeert te overleven en bereidt zich hierop letterlijk voor met een volle rugzak onder haar bed en de studie van eetbare planten. Ze maakt aantekeningen in een schrift, getiteld *Overleven in de wildernis*. Gevoelens probeert ze buiten te sluiten.

“I thought they could be, somehow, the answers to each other’s questions.” (N.K. over Leo en Alma)

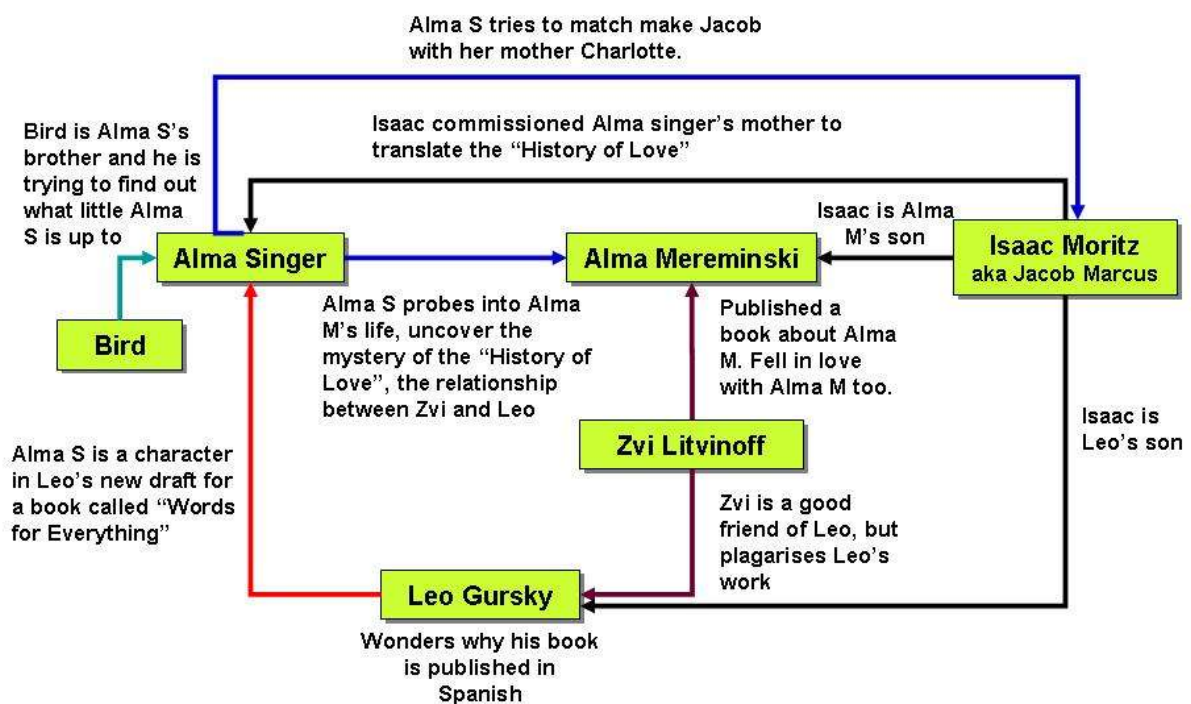
Zvi Litvinoff (symbool = boek) is een dorpsgenoot van Leo Gursky uit Slonim die naar Zuid-Amerika wist te ontkomen en het manuscript van Gursky in bewaring meenam. Hij wordt afgeschilderd als een zeer treurig man, gebukt gaand onder een groot schuldgevoel. Hij vertaalt het boek van Gursky in het Spaans en vindt een uitgever.

Vogel (symbool = ark) de bijnaam van Alma’s jongere broertje, 11,5 jaar. Hij is erg eenzaam, mist zijn ouders en denkt dat hij misschien wel de Messias is. Hij bouwt aan een Ark die de zondvloed moet doorstaan. Ook hij houdt een dagboek bij. “Ik leg de hoop op verlossing bij een jong personage, onschuldig genoeg om te geloven dat er een omwenteling, een redding mogelijk is.” (N.K. in interview met Arjan Peters in De Volkskrant 3 juni 2005)

Isaac Moritz is de zoon van Leon Gursky en Alma Mereminski. Hij heeft zijn echte vader nooit gekend, maar komt hem kort voor zijn dood wel op het spoor. Isaac is zelf een gevierd schrijver van verschillende romans. Onder het pseudoniem Jacob Marcus (een personage uit een van zijn boeken) geeft hij de moeder van Alma Singer opdracht het Spaanse boek *De geschiedenis van de liefde* te vertalen. Hij leest *De straat van de krokodillen* van Bruno Schulz (p.123) en “vond het bijna onverdraaglijk mooi”.

Alma Mereminski Alma was in Slonim (Polen) het vriendinnetje van Leon Gursky. Alma emigreerde kort voor de oorlog zwanger naar de VS en trouwde in New York met Mordecai Moritz. De brieven die haar zoon Isaac na haar dood vindt zetten hem op het spoor van zijn echte vader. Uit het slot blijkt wel dat de liefde tussen Alma en Leo niet wederzijds was.

Bruno was Leo’s jeugdviend in zijn geboortedorp Slonim. Ook hij was verliefd op Alma en zij op hem. Leo zegt over Bruno dat hij beter kon schrijven dan hijzelf. In de roman woont hij op zijn oude dag in een appartement boven Leo en beide mannen letten wat op elkaar. Ze mopperen wel en klagen, maar kunnen elkaar schijnbaar niet missen. Aan het einde blijkt dat Bruno een verzonnen personage is, gebaseerd op de echte Bruno die vermoord is in juli 1941. (Is de naam ook een verwijzing naar de Poolse schrijver en tekenaar Bruno Schulz, die vermoord werd door een Gestapo-officier in november 1942?)

Thema

Verbeeldingskracht als wapen tegen het grote niets van dood, vernietiging en massamoord. De kracht van vertellen, van verhalen is erg groot en voldoet aan een sterke menselijke behoefte. Verhalen helpen mensen om te overleven. Zij creëren daarin zichzelf opnieuw uit hun verleden, uit de nieuwe mogelijkheden die op hun pad komen en uit hun verbeelding. Op die manier bouwen ze een wal tegen het verdwijnen, het vergeten.

Alle verhalen in het oorspronkelijke *De geschiedenis van de liefde* gaan over communiceren. Ook in de roman willen de personages communiceren, verbindingen leggen met anderen. Zie ook de tikken door Leo op Alma's arm op p. 289

Motieven

De joodse diaspora

Eenzaamheid – liefde

Dood - leven

Ouderdom - jeugd

Waarheid – fantasie en verbeelding

Engel als motief voor Leo Gursky: Isaac Moritz schreef een verhaal *Glazen huizen* dat gaat over een engel die op aarde woont en veel overeenkomsten vertoont met het leven van Leo in N.Y.. Leon controleert of zijn voetstappen een afdruk nalaten in de sneeuw. (p. 35-36) Als Leo zijn boek gaat posten draagt hij een wit kostuum. (p. 45) Er staat enkel een grijze vlek op de foto's die van Gursky genomen worden (p. 98). Bruno maakt een engel op de vloer (p. 111) Hoofdstuk 18 in *De geschiedenis van de liefde* heet 'Liefde onder de engelen'. (p. 215 e.v.) Leo heeft zich in de oorlog vier jaar lang in de bossen verstopt, zich onzichtbaar gemaakt als een engel. "De man die onzichtbaar was geworden" (p. 21).

Ook het hart is een motief voor Gursky: het hart is zijn zwakke plek, hij had al een hartaanval en het zal uiteindelijk ook zijn dood worden. Hart als symbool van de liefde, zijn enorme liefde voor Alma. Hart als symbool voor de aandrijfkraft van het leven, het tegenovergestelde van de dood. "Het is vreemd wat de geest kan doen als het hart aanwijzingen geeft." (p.278)

Antoine de St. Exupéry als motief voor Alma. Hij is haar held. Haar vader las haar het boek 'De kleine prins' voor toen ze zes jaar was. Hij vertelde ook hoe Saint-Ex een piloot was die zijn leven riskeerde om postroutes naar verafgelegen oorden open te houden. (p.62) haar moeder vertelt hoe "het laatste zuidelijk stuk van de postroute naar Zuid-Amerika in 1929 door Saint-Exupéry was ingesteld" (p. 69) zodat Zvi Litvinoff de laatste brieven van zijn familie en vrienden uit Polen had kunnen ontvangen. → communicatie

Stijl

Het boek is een hybride verzameling van vertellingen, dagboek-en romanfragmenten, brieven, flarden autobiografie enz. Het ziet er daardoor verbrokkeld uit als de joden in de diaspora. Iedere stem in het boek heeft een heel eigen taalgebruik. Leo klinkt teleurgesteld, geestig, poëtisch en wijs. Zijn verhaal is een innerlijke monoloog waar een wanhoop in doorklinkt die hem en de lezer verder drijft. Je voelt dat hij een groot leed draagt, te groot voor woorden, draaglijk door de humor.

Alma is jong en ernstig, te wijs voor haar 14 jaren, ze draagt al jaren een te zware last op haar schouders vanwege het verdriet van haar moeder en haar broertje. Ze schrijft in korte dagboekfragmenten die een nummer en titel meekrijgen en zeer feitelijk van stijl zijn. De feitelijkheid moet haar beschermen voor de gevoelens en emoties.

Het verhaal van Svi Litvinoff wordt verhalend in de 3e persoon verteld en is daardoor afstandelijker.

Titel

De roman én het-boek-in-het-boek heten beiden 'De geschiedenis van de liefde'. De titel valt op doordat het niet over 'een' liefde gaat. De liefde is in de roman zeer breed uitgetekend, liefde tussen jongen en meisje, man en vrouw, broer en zus, ouders en kinderen, vrienden...

Opdracht

For my grandparents, who thought me the opposite of disappearing and for Jonathan, my life.

De grootouders van de schrijfster en hun geschiedenis van Joden in de diaspora inspireerden haar tot het schrijven van dit boek. Jonathan is de auteur Jonathan Safran Foer wiens boek *Extreem luid & ongelooflijk dichtbij* ook uitkwam in 2005. Het boek heeft als hoofdpersoon een 9-jarig jongetje dat zijn vader verloor bij de aanslag op 9/11. De critici vergeleken de boeken vaak in hun beschouwingen.

Genre

Roman-in-een-roman

Meer info

De website van de schrijfster: <http://nicolekrauss.com>

Een lang en interessant interview met de schrijfster over haar schrijverschap :

<http://www.youtube.com/watch?v=2WrCIY3T8zs>

Veel achtergrondinformatie op <http://www.bookdrum.com/books/the-history-of-love/9780141019970/index.html>

“Met mijn boeken wil ik de gaatjes in de wereld stoppen”: gesprek met Nicole Krauss / Marnix Verplancke. De Morgen, 8 juni 2005

Discussievragen

- De stem van Leo Gursky is ongetwijfeld de meeste beklievende van het boek. Wat maakt die stem zo bijzonder?
- Wat denk je van zijn schrijfstijl? Zijn humor? Wat maakt zijn taal zo gedreven? Leo gebruikt in zijn verhalen zeer vaak de zinnnetjes: Maar./ En toch. Wat doet dat in zijn verhaal?
- Waarom heeft Leo geen contact gezocht met zijn zoon na de dood van diens ouders?
- Gaat Leo gebukt onder een schuldgevoel? Zie ook fragment op p. 196-197 “Ik ben ... kwijtgeraakt...”
- Leo is bang om alleen te sterven, maar ook bang om onopgemerkt te blijven, hij zoekt bevestiging van zijn bestaan. Hij controleert o.a. zijn eigen voetstappen in de sneeuw, maakt pasfoto's... Hoe moeten we dit interpreteren, waar komt zijn angst vandaan?
- Bruno, zijn terug gevonden oude Poolse vriend en huisgenoot, blijkt op de laatste pagina's een verzinsel te zijn. Hij stierf al in juli 1941. “Hij is het beste personage

dat ik ooit in leven heb geroepen”, zegt Leo. Kun je dit samen rijmen met de vele details die we over Bruno te horen krijgen in de loop van het boek? Zijn er eerder aanwijzingen dat Bruno fictie is?

- Alma is volgens de schrijfster ontstaan als een reactie op de stem van Leo Gursky. Hoe zie jij haar rol in dit boek?
- Zij schrijft in een dagboek dat ze *Overleven in de wildernis* als titel meegaf en heeft een rugzak vol overlevingsmateriaal onder haar bed liggen. Ook haar broer probeert op zijn manier te overleven. Waarom doen ze dit?
- Vindt je dat Alma haar moeder op de juiste manier probeert te helpen?
- Alma heeft grote bewondering voor Antoine de St. Exupéry. Wat komt hij in dit boek doen?
- Alle personages zijn iets verloren in hun leven -een liefde, hun familie, een vader, een moeder- en zij zoeken naar een oplossing om met dat verlies en de harde realiteit om te gaan. Hoe doen ze dat? In hoeverre passen we soms zelf onze herinneringen en onze perceptie van gebeurtenissen aan om ons leven verder te kunnen leven?
- Waarom heeft de schrijfster op het einde de stem van Vogel nog toegevoegd?
- Hoe zal het leven van Vogel aflopen?
- In een interview zegt NK: “Fictie is geen omweg in de zin van een vluchtweg uit de werkelijkheid, maar een sluipteg, een binnenweg – naar de waarheid.” (Gesprek met Arjen Peeters in De Volkskrant, 3 juni 2005) Waar zit de waarheid in dit boek?
- Iedereen in dit boek is op een of andere manier een schrijver en ieders leven is veranderd door het lezen van een boek. Het zijn allen erg eenzame mensen maar een boek heeft onzichtbare draden tussen hen geweven. Is een lezer of schrijver bij voorbaat een mens met een zekere dosis eenzaamheid? “Voor mij is een boek een wapen tegen de eenzaamheid.” (NK)
- Het idee van de schrijfster voor ze aan het boek begon was: één boek verschijnt in druk maar beïnvloedt een leven en daardoor ook andere levens en als een druppel in een plas water zetten de rimpelingen zich voort in het water. Kan een boek je leven veranderen?
- Er waren vooral positieve kritieken op dit boek. Wat denk je van volgende kritiek? “Krauss vertelt een nodeloos ingewikkeld verhaal en ze heeft er ook erg veel woorden voor nodig. Te langzaam ontvouwt zich de keten van relaties en bijna-ontmoetingen, te gepolijst sentimenteel zijn de herinneringen van Leo Gursky.” *Maartje Somers in NRC Handelsblad, 24/06/2005* Zie ook “Er was eens een jongen...” op p. 18